

In the name of Allah, the compassionate, the merciful
به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه	: همایش بین‌المللی فقه گردشگری (۱۳۹۸: تبریز)
عنوان و نام پدیدآور	: چکیده مقالات همایش بین‌المللی فقه گردشگری / مولف جمعی از مؤلفان.
مشخصات نشر	: قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۴: ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۳۱۵-۱۸۰-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: گردشگری (فقه) -- کنگره‌ها / Tourism (Islamic law) -- Congresses
شناسه افزوده	: جامعه المصطفی ﷺ العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شناسه افزوده	: Almustafa International UniversityAlmustafa International Translation and Publication center
رده بندی کنگره	: BP۶/۱۹۸
رده بندی دیویی	: ۳۷۹/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۰۵۸۰۲۵
مرجع تولید	: نمایندگی المصطفی ﷺ در تبریز

BP1412

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

چکیده مقالات همایش بین‌المللی فقه گردشگری

مؤلف: جمعی از مؤلفان

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ شمارگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸ تلفن: ۳۷۸۳۶۱۳۴ ۲۵ ۹۸+

تلفکس: (داخلی ۱۰۵)/۳۷۸۳۹۳۰۵ ۲۵ ۹۸+

◀ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه‌راه سالاریه تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ ۲۵ ۹۸+

pub_almustafa @pub-almustafa.ir miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت ● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری ● ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

چکیده مقالات همایش بین‌المللی فقه گردشگری

جمعی از مؤلفان

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فرآوری اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی و پژوهشی، در گرو نظام منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیرایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون آموزشی و پژوهشی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست

مقدمه کتاب مقالات برگزیده همایش _____ ۱۷

گردشگری از دیدگاه قرآن کریم _____ ۲۵

سروناز عبدلی ناصر

تحلیل محتوای آیات مربوط به گردشگری با محوریت تفسیر علامه طباطبائی رحمته الله علیه _____ ۲۷

ابراهیم عزیزی، حسن مهدیفر

گردشگری مذهبی، الگویی ایرانی - اسلامی در توسعه پایدار شهری (نمونه موردی:

شهر آران و بیدگل) _____ ۲۹

اصغرمولائی

آثار سیاسی هجرت از منظر قرآن و حدیث _____ ۳۱

رحمت الله حمیدی، محمد جواد نوروزی

ارزیابی مشاغل ناشی از توریسم از لحاظ فقهی _____ ۳۳

رئوف رجائی، محمد رسولی

تدبیر مسافر از دیدگاه محمد بن زکریای رازی _____ ۳۵

منوچهر صمدی وند، جواد علیپور سیلاب

تمدن نوین اسلامی و گردشگری _____ ۳۷

حسن موثقی

جایگاه گردشگری در نظام حقوقی ایران؛ چالش‌ها و ظرفیت‌ها _____ ۳۹

سیده زهرا شهری نژاد

چشم‌اندازی بر شاخصه‌های لازم در سبک معماری «شهر اسلامی»؛ با رویکردی

بر آیات و روایات _____ ۴۱

فاطمه سلطان محمدی

ارزیابی گردشگری فرهنگی با تأکید بر جاذبه‌های تاریخی (مطالعه موردی شهر

اصفهان) _____ ۴۳

حیدر حسلنوی، محمد رسولی

صیانت از عرصه‌های جنگلی و مرتعی ارسباران به‌عنوان یکی از قطب‌های

گردشگری استان آذربایجان شرقی _____ ۴۵

صمد خاقانی نیا

گردشگری تراز انقلاب اسلامی و چالش در گردشگری نظام سلطه _____ ۴۷

محمد هادی عرفان

گردشگری و نقش آن در همگرایی جهان اسلام _____ ۴۹

محمدعلی میرعلی، محمدعلی احمدی

مذهب مردم تبریز در آستانه حکومت شاه اسماعیل صفوی _____ ۵۱

مریم اکبری نوشاد

بازخوانی ظرفیت‌های فقه شیعه در حکم اولی پوشش زن کتابی در کشورهای

اسلامی (با تأکید بر بازسازی تاریخی به روش هرمنوتیک) _____ ۵۳

حسین فولادی دارابی، مجتبی رستمی کیا

عوامل مؤثر گردشگری و سیاحت در تاریخ، تمدن و فقه اسلامی _____ ۵۵

محمدحسین ریاحی

پیشینه ظرفیت‌های تاریخی . فرهنگی گردشگری تبریز از منظر سیاحان و جهانگردان داخلی و خارجی _____ ۵۷

محمدحسین ریاحی

حکم مخارج گردشگری زوجه از منظر فقه امامیه _____ ۵۹

صدیقه محقق، مریم برقی

معنویت، محور گردشگری در ادیان _____ ۶۱

محسن محمدی

مقایسه تطبیقی معنویت در گردشگری و زیارت _____ ۶۳

محسن محمدی

فضای مجازی و گردشگری اسلامی _____ ۶۵

عزیزه لطفی دیزجیکان، ژاله هوشیار، حلیمه ایمانی

درآمدزایی در قالب گردشگری از منظر فقه _____ ۶۷

مریم برقی، فضا جوادی

عوامل جذب گردشگری در ایران _____ ۶۹

زهرا معرفت، نسرين صلاتی

الگوی شهر اسلامی در سیره پیامبر (ص)؛ با محوریت یترب _____ ۷۱

خدیجه علیزاده دیل، سمیه بیاتی

جستاری نو در اذن شوهر در فقه گردشگری بانوان _____ ۷۳

بتول جنتی، مریم برقی

گردشگری فرهنگی، رویکردی در بازآفرینی زندگی شهری فضاهای تاریخی و

فرهنگی در شهر اسلامی _____ ۷۵

مریم غنی پور، محمد تقی پیربابایی

تبیین گردشگری از منظر فقه اسلامی از سیاحت تا فقهات _____ ۷۹

مقداد نمکی، امیر اشنویی، مهدی مولایی

محورهای تاریخی فرهنگی و ظرفیت‌های گردشگری فرهنگی (نمونه موردی:

کاروانسرای شاه عباسی و امام زاده حسن شهر کرج) _____ ۸۱

مریم غنی پور، محمد تقی پیربابایی

تحلیلی بر سنجش اسلامی بودن الگوی مسکن در کلانشهر تبریز با رتبه‌بندی

مولفه‌ها و شاخص‌های آن _____ ۸۳

محمدرضا پور محمدی، شهرپور روستایی، علی میرزایی

نقش گردشگری مذهبی در توسعه فرهنگی و اقتصادی «مورد مطالعه: بقعه شیخ

محمد بن صدیق کُججانی تبریز» _____ ۸۵

منیره حکمت پناه

بازاریابی گردشگری اسلامی: مفاهیم، چالش‌ها و راهکارها _____ ۸۷

سکینه سجودی

جایگاه گردشگری در آموزه‌های دینی و فقهی _____ ۸۹

کریم کوخایی زاده، مریم ملکی

بررسی سطح هوش مالی و هوش رقابتی با استفاده از روش منطق فازی با تأکید بر

آژانس‌های گردشگری اسلامی _____ ۹۱

علیرضا فضل زاده، ناصر صنوبر، علی جاهدی آغچه اوبه

جایگاه گردشگری در دین اسلام _____ ۹۳

ابوالفضل قنبری، خاطره عبدی

ارائه پیشنهاد ساختاری نوین برای پوشش حیاط مرکزی کاروانسرای شاه عباسی یام

مزند با رویکرد توسعه گردشگری فرهنگی _____ ۹۷

ساناز ضرغامی، فرزین حق پرست

تحلیلی بر چالش‌های توسعه گردشگری در ایران با تأکید بر گردشگری حلال
(مطالعه موردی؛ کلانشهر تبریز) _____ ۹۹

بهنام کیان

تصویرآفرینی‌های قرآن از سفرهای انبیاء الهی _____ ۱۰۱
آزاده عباسی

جایگاه گردشگری در تربیت انسان بر اساس آموزه‌های قرآن کریم _____ ۱۰۳
رقیه فردی، زهرا شادی، نسرين نقدی

جذابیت گردشگری آذربایجان شرقی با تأکید بر مردم‌شناسی آن در بیانات مقام
معظم رهبری _____ ۱۰۵

سیدحسین علیاناسب، صمد بهروز

جستاری نو در حکم پوشش گردشگری بانوان _____ ۱۰۷
معصومه شرف‌الدین الموسوی، مریم برقی

نقش اندیشه وهابیت در تخریب آثار اسلامی گردشگری _____ ۱۰۹
محمد مهدوی، صفیه جعفرپور

تحلیل و ارزیابی گردشگری مذهبی در توسعه شهر مشهد _____ ۱۱۱
سعید احمدی، محمد رسولی

سفر و گردشگری در آیینه آیات و روایات _____ ۱۱۳
محمد پناهی

اهداف گردشگری از منظر قرآن با استفاده از دانش نشانه‌شناسی _____ ۱۱۵
محدثه حسینی، سید علی حسینی

بررسی رابطه گردش در طبیعت و آرامش روحی در آموزه‌های قرآن کریم _____ ۱۱۷
دادمحمد امیری، رقیه الهی

تحلیل اجتماعی جایگاه گردشگری در ادوار فقهی شیعه تا پایان قرن هفتم _____ ۱۱۹

محمد دین محمدی، فرزانه کریمی، رضا لطفی مغانجویی

ظرفیت‌های گردشگری در تبلیغ دین اسلام _____ ۱۲۱

زینب صادقی بصیر، زیبا رودی

حقوق اجتماعی گردشگران غیر مسلمانان _____ ۱۲۳

وحیده قضاوی خوراسگانی جواد سلیمیان

اهداف گردشگری در آیات، روایات و سیره بزرگان دین _____ ۱۲۵

صمد بهروز، سید حسین علیان‌سب

جایگاه گردشگری در نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل _____ ۱۲۷

محمدنبی اخلاقی، بلقیس احمدی

جاذبه‌های تبریز و راهبردهای توسعه گردشگری آن _____ ۱۲۹

امل بحرانی پور

اهمیت و جایگاه گردشگری در نظام تعلیم و تربیت ایران _____ ۱۳۱

خداویردی عباس زاده، میرعلی رحیمی‌زاد، مهدی چیت ساز

بررسی تطبیقی توجه جهانگردان قرن‌های ۴ تا ۸ هجری در شرق اسلامی به مشاهد

و اماکن مقدس (با تاکید بر گردشگری دینی) _____ ۱۳۳

زهرا زحمتکش

شاخصه‌های گردشگری مطلوب از دیدگاه قرآن کریم _____ ۱۳۵

سیدمحمدعلی حسینی

دیدگاه اسلام و ادیان دیگر نسبت به گردشگری و نقش آموزش و پرورش در تبیین

آن _____ ۱۳۷

خداویردی عباس زاده، میرعلی رحیمی‌زاد

حسین عباسی‌نیا، مهدی چیت ساز

۱۳۹ _____ صنعت توریسم و جهانی سازی آموزه‌های مهدویت

محمد جواد بحرینی، فهیمه سادات حسینی

۱۴۱ _____ قرآن و فقه گردشگری

سید محمد عارف حسینی ملک زاده

۱۴۳ _____ قلمرو فقه گردشگری در عصر جهانی شدن

محمدنبی اخلاقی

۱۴۵ _____ گردشگری از دیدگاه علامه طباطبائی در تفسیر «المیزان» و روایات شیعه و سنی

حسین مرکزی مقدم

۱۴۷ _____ کارکردهای تربیتی گردشگری حلال مطالعه موردی شهر غزنی افغانستان

خاطره الیاسی، معصومه رضایی

۱۴۹ _____ اهداف گردشگری از منظر قرآن کریم

ابراهیم رضایی آدریانی، محمد جعفری

_____ بررسی راه‌کارهای رفع موانع و بیان چالش‌های جذب گردشگران غیرمسلمان به

۱۵۱ _____ حرم امام رضا علیه السلام

مریم رحیمی، زهرا شریفی

۱۵۳ _____ راهکارهای قرآنی استفاده از ظرفیت گردشگری در تبلیغ دین اسلام

نسرین هژبری، حبیبه احمدی

۱۵۵ _____ گردشگری از منظر آیات

بی‌بی کبری حسینی، بی‌بی بتول حسینی

۱۵۷ _____ بایسته‌ها و اقسام گردشگری از منظر روایات

علی جمعه حیدری

۱۵۹ _____ تأثیر اخلاق گردشگر در گسترش گردشگری

گلثوم خلیلی

- تأثیر وقف بر توسعه گردشگری _____ ۱۶۱
عزیزه صالحی
- نقش فضای مجازی در معرفی اماکن تاریخی و زیارتی _____ ۱۶۳
معصومه محسنی
- تبیین اهداف گردشگری از منظر قرآن کریم _____ ۱۶۵
طاهره خادم حسین
- ارتباطات و آداب معاشرت در هتل از منظر اسلام و تأثیر آن بر گردشگری _____ ۱۶۷
شفیقه باقری
- تأثیر گردشگری مذهبی بر باورهای دینی _____ ۱۶۹
فرزانه قنبری
- آداب و اصول اخلاقی گردشگری از منظر آموزه‌های اسلامی _____ ۱۷۱
زهرا رضایی، کبری رضایی
- اسفار در سفر (با تأکید بر سیر و سلوک پیامبر در غار حراء) _____ ۱۷۳
مرضیه یزدانی
- تأثیر نقوش اسلامی بر تحریک هوش معنوی توریست _____ ۱۷۵
فاطمه نظری
- طراحی و تبیین الگوی گردشگری اسلامی از منظر قرآن کریم _____ ۱۷۷
یاسین توکلی
- جایگاه گردشگری از دیدگاه قرآن کریم _____ ۱۷۹
راشد حسین رضوی
- گردشگری در آموزه‌های دینی _____ ۱۸۱
جمال فرزندی، فاطمه بختیاری، مهسا بهرامی

۱۸۳ _____ رویکرد فقه گردشگری تاج محل هند

علی اختر هندی

۱۸۵ _____ شاخصه‌های گردشگری اربعین

فاطمه حسینی، رقیه علوی

۱۸۷ _____ سیره شیخ طوسی در گردشگری علمی

کلثوم باقری، فاطمه امام

۱۸۹ _____ ضرورت استنباط «اصول حاکم بر گردشگری» از قرآن

ابراهیم رضایی آدریانی، محسن مرادی

۱۹۱ _____ هرات الگوی شهر مطلوب اسلامی

علی محمد بهشتی

۱۹۳ _____ کارکردهای تربیتی گردشگری از منظر اسلام

صدیقه محمدی

۱۹۵ _____ قرآن و گردشگری (شیوه تعامل و آثار گردشگری از دیدگاه قرآن)

فاطمه مجاهدی

۱۹۷ _____ بسترهای تربیتی تزکیه نفس در گردشگری از منظر قرآن و روایات

سیده راضیه اخلاقی، سیده زهرا اخلاقی

۱۹۹ _____ معناشناسی واژه سیر در قرآن

کبری حسینی

۲۰۱ _____ مفهوم‌شناسی و تعریف شهر اسلامی

عبدالله صادقی

فقه گردشگری علمی در کیهان نوردی؛ سفر مسلمانان به فضا و اجرای احکام

۲۰۳ _____ عبادی آنان

معصومه حسن زاده، فاطمه سادات فاضلی

جهانشهر معنوی و اخلاق جهانی در حفظ محیط زیست (با تأکید بر دیدگاه کی
یرکگور و اصل خیرخواهی نهفته در عبادات ادیان) _____ ۲۰۵

غلامرضا رضایی

تأثیر گردشگری بر رشد معنوی انسان _____ ۲۰۷

نرگس هاشمی

نقش آیات و روایات در ترغیب به گردشگری مذهبی (بر اساس نظریه کششی و
رانشی) _____ ۲۰۹

زهرا معاون

هجرت در اسلام و حکم آن بر اساس فقه مقارن _____ ۲۱۱

بی‌بی زهرا طاهری

حکم ورود گردشگران غیر مسلمان به اماکن مقدّس اسلامی از دیدگاه فقه امامیه _ ۲۱۳

راضیه ناطقی

بررسی تطبیقی حقوق و تکالیف گردشگران غیر مسلمان در کشورهای اسلامی از

دیدگاه فقهای اهل سنت و امامیه _____ ۲۱۵

حمیدالله مرادی، محمد عمر مبارز

بازشناخت جایگاه گردشگری حلال در اسلام و الزامات آن _____ ۲۱۷

دکتر ابوالفضل قنبری، مهدیه فروهی

ظرفیت‌ها و چالش‌های گردشگری شهر هرات افغانستان _____ ۲۱۹

طاهره علوی

فقه گردشگری و پیشرفت _____ ۲۲۱

سیدحسین همایون مصباح

اهداف و فواید گردشگری از منظر آیات و روایات _____ ۲۲۳

علی جمعه حیدری

۲۲۵ کاربرد قواعد فقهیه در گردشگری

رقیه عاشری

۲۲۷ اهداف گردشگری از منظر قرآن

عباس حسین بادامی

۲۲۹ بررسی نقش مساجد در توسعه صنعت گردشگری فرهنگی و مذهبی

زهرا محمدی، معصومه محمدی

تأثیر شناخت چیستی گردشگری و سنخ‌شناسی گردشگران در موضوع‌شناسی فقه

گردشگری

سید مصطفی میرفندرسی، علیرضا محمدی فر

مقدمه کتاب مقالات برگزیده همایش

گردشگری به عنوان یک صنعت کارآمد برای اقتصاد جهان امروزه مورد اقبال همه کشورها، دولتها و ملتها قرار گرفته است. صنعتی که آثار و برکات اقتصادی و فرهنگی آن فراوان است که ظرفیتهای بسیار بالایی از نظر اقتصادی، اجتماعی فرهنگی، سیاسی و علمی برای کشورهای اسلامی و دولتها و ملتهای مسلمان ایجاد کرده است. در این میان از بین سی نوع گردشگری که در مجامع علمی و صنفی مورد توجه است، «گردشگری اسلامی (حلال) از جمله پردرآمدترین انواع گردشگری به شمار می رود. حلال و اسلامی در این جا به مفهوم بسیار عام است و هر نوع پدیده و مسئله قابل تجویز و بدون زیان در مجموعه معارف همه مذاهب اسلامی را شامل می شود. به این معنا که اجرای گردشگری با ملاحظه پرهیز از افعالی که در فرهنگ اخلاقی و اجتماعی ملل مختلف منفی تلقی می گردند به گردشگری حلال تعبیر می شود. کشورهای زیادی در دنیا به دنبال ایجاد زمینه و بستری هستند تا بتوانند چنین گردشگرانی را به کشور خود جذب کرده و علاوه بر شناساندن میراث فرهنگی ملی خود، از درآمد سرشار آن برخوردار شوند. کشورهای اسلامی در این زمینه دارای ظرفیتهای بسیار بالای سرزمینی، فرهنگی و تاریخی و امکانات

بسیار ارزشمندی برای ارائه خدمات حلال به گردشگران دارند که می‌تواند بالاترین تراز مالی و درآمد ارزی را نیز به دنبال داشته باشد.

بررسی روشمند و علمی ظرفیتها و چالش‌های موجود در خصوص پایین بودن سهم کشورهای اسلامی از گردشگری حلال و همچنین یافتن راهکارهای تخصصی و واقع‌گرایانه برای برون رفت از مشکلات و بن‌بستهای احتمالی یکی از مهم‌ترین کارهای مجامع علمی و صنفی گردشگری اسلامی به شمار می‌رود. در این میان، حوزه‌های علمیه و مراکز اسلامی جهان و دانشکده‌ها و پژوهشگاه‌های مرتبط با گردشگری در دانشگاه‌ها نقش شایان توجهی در این بررسی‌ها می‌توانند ایفا نمایند. جامعه المصطفی‌العالمیه به‌عنوان نهاد علمی بین‌المللی که خود عملاً اجراکننده چندین نوع گردشگری (گردشگری علمی، گردشگری حلال، گردشگری اسلامی، گردشگری مذهبی و زیارت، گردشگری فرهنگی، گردشگری سلامت، گردشگری تاریخی و باستانی و گردشگری صلح) می‌باشد. اساتید بسیار زیادی در رشته‌های تخصصی علوم اسلامی و انسانی به بررسی محتوایی مسائل مربوط به گردشگری اعم از گردشگری در قرآن، گردشگری در روایات، گردشگری در فقه و حقوق، اقتصاد گردشگری و مسائل مختلف اجتماعی فرهنگی آن پرداخته و مقالات و کتابهایی به نگارش درآورده‌اند. اکنون که موسم برگزاری همایش بین‌المللی فقه گردشگری با رویکرد گردشگری اسلامی و حلال رسیده است، دانشمندان جهان اسلام و اساتید حوزه تخصصی گردشگری در دانشگاه‌های مختلف ایران و جهان با ارائه مقالات علمی این مسئولیت مهم را بر عهده گرفته‌اند.

اثر حاضر، «مجموعه مقالات برگزیده همایش بین‌المللی فقه گردشگری» حاصل تلاش‌های علمی دانشمندان جهان اسلام در جامعه المصطفی و سایر نهادهای علمی دنیا در داخل و خارج کشور برای مشارکت علمی در این همایش بین‌المللی است که به محققان و علاقمندان حوزه گردشگری و مطالعات تطبیقی و کاربردی آموزه‌های اسلام تقدیم می‌گردد.

دانشمندان و پژوهشگران حوزه مسائل گردشگری معمولاً اذعان دارند که منابع درون دینی مثل روایات اسلامی، آیات قرآن و فقه اسلامی برای انجام مطالعات حوزه گردشگری چندان در دسترس نیست و کار منسجم علمی در این خصوص انجام نگرفته و کتاب جامعی که آیات و روایات را در برداشته باشد وجود ندارد؛ از این رو نگارش و تدوین مطالعات دینی مبتنی بر مستندات قرآنی و احادیث اسلامی و همچنین بررسی‌های فقهی و حقوقی مرتبط با گردشگری ضرورتی اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد؛ از این رو کتاب پیش رو، در برگیرنده مجموعه مقالاتی از دانشمندان جهان اسلام در مجامع علمی و کشورهای مختلف است که در سطوح متعددی از کارشناسی ارشد گرفته تا دکترا و استادی و پژوهشگری به نگارش درآمده است.

مقالات رسیده به دبیرخانه همایش در موضوعات و مسائل متعددی از محورهای علمی همایش به ترتیب زیر تنظیم شده است:

۱. ماهیت‌شناسی و مبانی فقه گردشگری؛

مفهوم‌شناسی؛ اصطلاح‌شناسی؛ مسئله‌شناسی و موضوع‌شناسی؛

تاریخچه؛ مبانی نظری؛ نظریات و فرضیات؛ روش‌شناسی

۲. جایگاه گردشگری در آموزه‌های دینی

مستندات متون دینی: گردشگری در قرآن؛ گردشگری در روایات؛ گردشگری در تاریخ اسلام و مسلمین؛ گردشگری در فقه و سیره؛ اخلاق و آداب گردشگری؛ ابواب فقهی و نحله‌های مرتبط با گردشگری؛

۳. ابعاد و قلمرو فقه گردشگری در حوزه‌ها و انواع گردشگری

حوزه‌های اجتماعی، تاریخی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی، هنری، آثار تاریخی و باستانی و انواع مختلف گردشگری

۴. فقه گردشگری؛ شهر اسلامی و حقوق گردشگران

تاریخ شهر اسلامی؛ روند شکل‌گیری شهر اسلامی؛ شهر در متون و آموزه‌های دینی؛ فرهنگ ملی و عمومی شهر اسلامی؛ آداب و سنت‌های شهر اسلامی؛ انطباق و مغایرت شهر با آموزه‌های دینی؛ فرهنگ دینی در ساختار شهر اسلامی؛ جلوه‌های زیباشناختی و هنری شهر اسلامی؛ توسعه شهر اسلامی؛ شهر و جهان‌شهر معنوی و ظرفیتهای بلاد اسلامی؛ شهر معاصر اسلامی؛ شهر از منظر قرآن؛ محله اسلامی؛ مراکز اسلامی

۵. جایگاه گردشگری در نظام اداری حقوقی ایران

حقوق مدنی (ظرفیتها و چالشها)؛ آئین‌نامه‌ها و ضوابط گردشگری؛ تمدن نوین اسلامی و گردشگری

۱. تبریز و الگوی شهر مطلوب اسلامی

تبریز در گذر تاریخ؛ تبریز، شهر معنوی؛ تبریز، جهان‌شهر معنوی؛ فرهنگ بومی تبریز؛ توسعه تبریز؛ مکتب تبریز؛ تاریخ، طبیعت و مفاخر آذربایجان؛ تبریز، شهر علمی؛ تبریز، باغ‌های ایرانی اسلامی؛ تبریز و مراکز شهر اسلامی.

مقالات رسیده به دبیرخانه همایش پس از بررسی توسط بیش از شصت داور از بین متخصصان حوزوی و دانشگاهی در مجامع علمی داخل و خارج امتیازاتی را کسب کردند که به ترتیب دسته‌بندی شده و مقالات بین سه رده الف. تا ۳۸؛ ب. تا ۷۰؛ ج. تا ۱۰۰ امتیاز دسته‌بندی شدند و مقالات دسته الف مردود شد و مابقی مقالات مورد پذیرش واقع شد. مقالات دسته ج برگزیده اعلام شدند و از میان این مقالات که غالباً در کمیسیونهای اجلاس ارائه گردید، مقالاتی که حایز امتیاز بالاتر از ۹۰ شده‌اند به‌عنوان مقاله برتر شناخته شدند؛ باشد که این تلاش علمی و دینی بتواند در مجامع حوزوی و دانشگاهی دنیا مورد استفاده قرار گرفته و زمینه را برای انجام مطالعات و پژوهش‌های بعدی بر اساس متون دینی در روایات و فقه اسلامی فراهم سازد.

در پایان سزاوار است که از همه عوامل اجرایی و علمی مرتبط با برگزاری همایش بین‌المللی فقه‌گردشگری در جامعه المصطفی‌العالمیه واحد تبریز و سایر واحدهای آن در شهرهای مختلف دنیا کمال تشکر و قدردانی داشته باشم؛ به‌ویژه از نماینده محترم ولی فقیه در استان و امام جمعه محبوب تبریز جناب حجة الاسلام والمسلمین حاج آقای دکتر آل هاشم زید عهه‌العالی و استاندار معزز استان آذربایجان شرقی جناب آقای دکتر پورمحمدی که به‌طور همه‌جانبه از برگزاری این همایش حمایت نموده و همه نهادهای استانی را در این امر همراه نمودند، کمال سپاس و قدردانی را دارم؛ همچنین از سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان، شهرداری کلانشهر تبریز، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان آذربایجان شرقی و دانشگاههای استان خصوصاً دانشگاه تبریز و حوزه‌های علمیه کمال تشکر و قدردانی سپاسگزارم.

از اعضای شورای سیاستگذاری همایش که با ریاست نماینده محترم ولی فقیه در استان مسئولیت تعیین اصول کلی همایش و نظارت بر اجرای بهینه آن را عهده‌دار بودند و عبارتند از: استاندار محترم استان آذربایجان شرقی، شهردار محترم کلانشهر تبریز، مدیر کل محترم فرهنگی اجتماعی استانداری، مدیر محترم حوزه‌های علمیه استان، رئیس محترم دانشگاه تبریز، رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی تبریز، رئیس محترم دانشگاه هنر اسلامی تبریز، رئیس محترم دانشگاه فرهنگیان استان، مدیر کل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان، رئیس محترم سازمان تبلیغات اسلامی استان، رئیس محترم نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری دانشگاه‌های استان، معاون محترم فرهنگی سپاه عاشورا، مدیر کل محترم اداره ارشاد اسلامی استان؛

همچنین از اعضای شورای علمی همایش که در کمیته‌های علمی و ارزیابی، دبیرخانه علمی همایش را از جهت هدایت علمی صمیمانه همراهی کردند به‌ویژه دبیر علمی این همایش بین‌المللی جناب حجت‌الاسلام والمسلمین حاج آقای رحیم قربانی؛ و نیز اعضای دبیرخانه اجرایی همایش که از نظر پشتیبانی و تدارکات، طراحی و آماده‌سازی صحنه سالن همایش و تشریفات مهمانان و سایر امور اجرایی این گردهمایی بین‌المللی را بر عهده داشتند به‌ویژه دبیر اجرایی، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین حاج آقای امیر رضا نیکبخت نهایت سپاس و قدردانی را می‌دارم.

امید است میهن عزیزمان ایران و استان و شهر پر افتخارمان از آثار و برکات مادی و معنوی این همایش بین‌المللی بهره‌مند گردند و

دستاوردهای علمی آن که در قالب «چکیده مقالات برگزیده همایش بین‌المللی فقه گردشگری» منتشر می‌شود، منبع مناسبی برای اساتید، دانشجویان، دانش پژوهان و دین پژوهان و همچنین متولیان حوزه صنفی و اجرایی گردشگری بشمار رود و زمینه ساز مناسبی برای رشد و توسعه گردشگری اسلامی و حلال در کشورهای اسلامی به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران محسوب گردد.

نماینده جامعه المصطفی در استان آذربایجان شرقی

ورئیس همایش بین‌المللی فقه گردشگری

دکتر مهدی بخت‌آور